

ISSN2464-0344

Res novae

Revija za celovito znanost
Journal for Integrated Science

Bernard Goršak

SAME FOUR-FOLD STRUCTURE OF SOBORNOST AND CHRISTIAN
TRILATERAL SITUATION ETHICS

Simon Malmenvall

SMRT BORISA IN GLEBA KOT POSEBITEV KRŠČANSKEGA POLITIČNEGA
IDEALA IN POJAV VLADARSKIH MUČENCEV

Petja Mihelič

RACIONALNOST ZNANSTVENEGA RAZISKOVANJA
NARAVNEGA PRAVA

David Petelin

PRVI LASTNIKI PATIDENČNE HIŠE A NA GOSPOSKI ULICI 10
IN DRUŽINA PEER V LJUBLJANI

Jernej Šček

PICCOLOMINIJEVO PISMO MEHMEDU IN
KRŠČANSKA LECTIO CIVILNEGA HUMANIZMA

Fakulteta za pravo in poslovne vede, Katoliški inštitut
Faculty of Law and Business Studies, Catholic Institute

LETNIK 6 • 2021 • ŠTEVILKA 1

Res novae

Res novae: revija za celovito znanost

Izdajatelj in založnik:

Fakulteta za pravo in poslovne vede, Katoliški inštitut

Naslov uredništva:

Res novae, Krekov trg 1, 1000 Ljubljana

Odgovorni urednik:

Andrej Naglič

Glavni urednik:

Simon Malmenvall

Spletni naslov:

<http://www.katoliski-institut.si/sl/raziskovanje/res-novae>

E-pošta:

simon.malmenvall@kat-inst.si

Uredniški odbor:

Philip Booth (Institute of Economic Affairs, London, Velika Britanija),
Andres Fink (Pontificia Universidad Católica Argentina, Facultad
de Ciencias Sociales, Buenos Aires, Argentina), José Ignacio Murillo
(Universidad de Navarra, Instituto Cultura y Sociedad, Pamplona,
Španija), Aniko Noemi Turi (Katoliški inštitut, Fakulteta za pravo in
poslovne vede, Ljubljana, Slovenija), Mitja Steinbacher (Katoliški
inštitut, Fakulteta za pravo in poslovne vede, Ljubljana, Slovenija),
Anton Stres (Katoliški inštitut, Fakulteta za pravo in poslovne vede,
Ljubljana, Slovenija), Zoran Vaupot (Katoliški inštitut, Fakulteta za
pravo in poslovne vede, Ljubljana, Slovenija).

Leto izida: 2021

Tisk:

Primitus d. o. o., Ljubljana

Oblikovanje in prelom:

Breda Sturm

Naklada:

200 izvodov

Letna naročnina:

28€ (Slovenija), 40€ (Evropa), 57\$ (ostalo navadno),

66\$ (ostalo prednostno)

ISSN (tiskana verzija): 2464-0344

ISSN (elektronska verzija): 2464-0352

Res novae

*Revija za celovito znanost
Journal for Integrated Science*

SPIRITUS
AUTEM
VIVIFICAT

LETNIK 6 • 2021 • ŠTEVILKA 1

Vsebina

Bernard Goršak

Same Four-Fold Structure of Sobornost and
Christian Trilateral Situation Ethics

7

Simon Malmenvall

Smrt Borisa in Gleba kot poosebitev krščanskega
političnega ideala in pojav vladarskih mučencev

26

Petja Mihelič

Racionalnost znanstvenega raziskovanja
naravnega prava

69

David Petelin

Prvi lastniki patidenčne hiše A
na Gosposki ulici 10
in družina Peer v Ljubljani

85

Jernej Šček

Piccolominijevo Pismo Mehmedu in
krščanska lectio civilnega humanizma

129

UDK: 929.52:711.4
1.01 izvorni znanstveni članek

David Petelin

doktor zgodovine, magister upravnih znanosti, raziskovalec
(Zgodovinanadlani.si, Inštitut za zgodovinske raziskave)
(Ljubljana, Slovenija)

Prvi lastniki patidenčne hiše A na Gosposki ulici 10 in družina Peer v Ljubljani

Izvleček: Lazarinijeva palača sredi Novega trga na Gosposki ulici 10 v Ljubljani skriva med svojimi zidovi večtisočletno zgodovino, ki ji lahko sledimo od kulture žarnih grobišč, rimskega in srednjeveškega mesta do baročnih prenov in današnjih modernih gradbenih posegov. Prvi arhivski viri so nam za bližnjo okolico dostopni že v 13. stoletju, ko se omenja tamkajšnja redovna skupnost, bolj zgovorni pa so viri od 16. stoletja naprej, ko lahko že sledimo lastninski kontinuiteti zemljišča in stavb na njem vse do današnjih dni. Prvi znani lastnik hiše na današnji Gosposki ulici 10 je bil Krištof Peer. Družina Peer je bila znana družina na Kranjskem, ki je izvirala s Kočevskega. Številni nosilci priimka Peer so bili tudi meščani Ljubljane, med njimi je bil sredi 18. stoletja celo župan mesta.

Ključne besede: Novi trg, Gosposka ulica, hotel, družina Peer, Pernburg, Ljubljana

First Owners of the Patident House A on Gosposka Street 10 in Ljubljana

Abstract: Lazarini's palace on Gosposka Street 10 in the middle of New Square (Novi trg) in Ljubljana hides within its walls a millennial history that can be traced from the culture of urn cemeteries, Roman and Medieval times, to the baroque adaptations and modern city structures. The archival sources are available to us for the surrounding area as early as the thirteenth century, when the religious community of the place was established, more eloquent are the sources from the sixteenth century onwards, when we can trace continuity of ownership until the present day. The first known owner of the house on today's Gosposka street 10 was Christopher Peer. The Peer family was a well-known family in Carniola that originated from Gottschee (Kočevska). Many individuals of the surname Peer were also citizens of Ljubljana, one of them was even the mayor of Ljubljana in the mid-eighteenth century.

Key words: New Square (Novi trg), Gosposka Street, hotel, family Peer, Pernburg, Ljubljana

Uvod

Povod za nastanek tega prispevka temelji na strokovnem sodelovanju avtorjev spletnega portala Zgodovinanadlani.si oziroma Inštituta za zgodovinske raziskave¹ in sedanjih lastnikov t. i. Lazarinijeve palače na Gosposki ulici 10, kjer od leta 2008 domuje hotel višje kategorije Antiq Palace. Tu gre za svojevrstno sodelovanje poklicnih zgodovinarjev in lastnikov nepremičnine. Prav zaradi historične izpovednosti stavbe, zavedanja lastnikov o vrednosti poznavanja preteklosti in digitalne platforme se je lahko izoblikoval nov pristop k zgodovinoписju. To sicer ne izhaja zgolj iz raziskovalnih vzgibov in potreb, temveč tudi iz sodobnih trendov kulturnega turizma in možnosti, ki jih ponuja t. i. digitalna humanistika, obenem pa odprtost lastnikov tako v razmerju do preteklosti lastne nepremičnine kot tudi širjenja znanja o njej med svojimi hotelskimi gosti.

- 1 Portal Zgodovinanadlani.si je zastavljen kot širši projekt, ki na enem mestu s pomočjo novodobnih komunikacijskih kanalov odpira svet zgodovinoписja najširšemu krogu ljudi. Spletna stran Zgodovina na dlani razkriva pozabljene delčke slovenske preteklosti na lahkoten, a strokoven način, podprt s fotografsko in video vsebino. Od začetka delovanja leta 2014 se je uveljavil kot eden izmed vodilnih slovenskih zgodovinarskih portalov, ki je tudi vse bolj prepoznaven v širši javnosti in slovenski kulturni sferi. Spletno stran mesečno obišče okoli 3.700 rednih bralcev, preko družbenih omrežij pa mesečno doseže nad 30.000 uporabnikov. Portal sodeluje z muzejskimi institucijami, kot so Muzej novejšje zgodovine Slovenije, Narodni muzej Slovenije in Muzej športa, storitve portala pa so med drugim uporabljale večje medijske hiše (24ur.si, Siol.net itd.), Mestna občina Ljubljana in drugi. V letu 2020 so se sodelavci portala odločili, da svojo strokovno dejavnost nadgradijo s formalnim korakom, in sicer ustanovitev zasebnega Inštituta za zgodovinske raziskave.

Da bomo lažje razumeli celovito zgodovino hotelskega stavbnega kompleksa, tako gradbeno kot lastniško, bomo v vsakem prispevku, ki si bomo sledili v nadaljevanju, obravnavali zgodovino posamezne stavbe, lastnika in njegovega širšega družinskega, družbenega in kulturnega ozadja. Tovrstni prispevki tako nadaljujejo začetke mikrozgodovine posameznih stavb v ljubljanski historiografiji (Ferle 1994, 99–117). Namen prvega prispevka je osvetliti začetke hiše A in njenega prvega listinsko znanega lastnika Krištofa Peera, njegovih naslednikov in drugih nosilcev priimka Peer, Perr oziroma Pehr, ki so oblikovali mestno preteklost v stoletjih zgodovine Ljubljane.

Hotel Antiq Palace

Hotel Antiq Palace krasi bogata zgodovinska in arhitekturna dediščina. Prvim lastnikom palače oziroma njihovim posameznim hišam lahko v arhivskih virih sledimo vse od 16. stoletja naprej, medtem ko globoki stavbni temelji segajo v najstarejša obdobja ljubljanske zgodovine. Odkritje žarnogrobiščne nekropole na dvorišču SAZU in posamezne grobne najdbe te kulture na območju Gosposke ulice opravičujejo predvidevanja, da je prazgodovinska nekropola segala tudi na stavbišče obravnavane hiše. Skozi večstoletni stavbno-zgodovinski razvoj se je hiša z zadnjo stranico naslonila na srednjeveško obzidje, ki je bilo zgrajeno na mestu in temeljih rimskega obzidja, zato predstavlja stavbišče tudi predprostor antične Emone. Del stavbe, ki gleda proti Vegovi ulici, se naslanja neposredno na nekdanjo rimsko in kasnejšo srednjeveško obzidje, na drugi strani pa se zgradba z glavno fasado odpira na Gosposko ulico, ki že po imenu kaže na svoj nekdanji ugledni položaj v mestu. Monumentalna

palača, ki stoji v nekdanji plemiški naselbini Novi trg, je bila skozi stoletja domovanje aristokratov, sodnikov, županov, župnikov, trgovcev ter drugih eminentnih meščanov. Po Fabjančiču (SI_ZAL_LJU/0346, Zbirka rokopisnih elaboratov, Knjiga ljubljanskih hiš in njih stanovalcev, t. e. 82, 1940–1943) so bili lastniki: 1600–1611 dediči Krištofa Peera, 1612–1628 Krištof Peer (Pehr), 1629–1664 Krištof Otto, mestni sodnik in župan, 1665–1666 dediči Krištofa Otta, 1667–1739 Adam Dinzl (Dinzel, Dinzell), deželni knjigovodja, in dediči, 1739 Franc Bernard pl. Lamberg, grof, 1771–1803 Franc Adam Lamberg, grof, 1803–1806 njegov sin Janez Nepomuk Lamberg, grof, 1806 Franc Ksaver Lazarini, baron, 1834, 1840, 1853 njegov sin Franc Feliks Lazarini, baron, 1876, 1901 Henrik Lazarini, baron, 1938 Leopoldina Lazarini.

Lazarinijeva palača na Gosposki ulici 10 je danes enotna stavba, ki stoji na srednjeveški parcelaciji in je združena iz štirih stavb, v enotno stavbno strukturo pa jo je sredi 18. stoletja prezidal Franc Bernard grof Lamberg. Danes palača nosi ime po plemiški rodbini Lazarini, znanih beneških trgovcih, ki so v 17. stoletju prišli na Kranjsko, tukaj dosegli baronski naziv in leta 1806 postali lastniki te ljubljanske stavbe. Iz Furlanije izhaja stavbenik Antonio Cragolini, ki je zaslužen, da je dobila palača v tridesetih letih 19. stoletja novo oziroma današnjo arhitekturno podobo. (Prelovšek 1981, 96–102) Imenitna stavba je v novo obdobje stopila s prenovo leta 2008, ko je družina Tratar Husodo v njej začela razvijati »živi muzej« Hotel Antiq Palace, mogočna palača pa tako obuja spomine prav na vsa pomembna obdobja v zgodovini Ljubljane.

Novi trg in hiše na Gosposki ulici v srednjem in novem veku

Tudi okolica današnjega hotela je prepojena z zgodovino in z zgodbami, ki so jih napletla minula obdobja. Pred tremi tisočletji je bilo tu mesto mrtvih, nekropola oziroma grobišče kulture žarnih grobišč, s prihodom Rimljanov je mimo potekala rimska cesta proti Balkanu in odvodni kanali (kloake) iz visoko razvite Emone. Iz rimskih ruševin je na drugi strani obzidja zrasel Novi trg, ki skupaj z Mestnim in Starim trgom predstavlja pojem Stare Ljubljane. Iz majhnega ribiškega naselja na levem bregu Ljubljanice je Novi trg skozi stoletja zrasel v vse prestižnejšo lokacijo s plemiškimi domovanji, živahnim pristaniščem na Bregu, judovsko četrtjo ter deželno hišo in vicedomskim dvorcem. Kot eno izmed prvih naselbinskih jeder mestnega območja je dobilo večji pomen šele po nastanku obsežnega ljubljanskega fevdalnega gospostva in Ljubljanskega gradu, ki je stal že pred letom 1144, ko je v Ljubljani bival Ulrik Spanheim, imenovan Ljubljanski (lat. Odalricus de Laibach). Prav ta plemiška rodbina je zaslužna za podelitev mestnih pravic srednjeveški Ljubljani (1220), ki je zrastle iz treh naselbin z določeno gospodarsko dejavnostjo. Na Starem trgu so živeli in delali obrtniki, na Mestnem trgu ribiči, na Novem trgu se je razvilo pridvorno naselje hlapcev, dekel ter na Bregu ribičev. (Štih 2010, 9)

Na območju Križank je sprva domnevno stalo Spanheimovo pridvorno gospodarsko središče zemljiškosposkega kompleksa, leta 1167 pa so se po zapisu Janeza Gregorja Dolničarja tod naselili vitezi templjarji (Red siromašnih viteзов Kristusa in Salomonovega templja). Templjarji so v Ljubljani konec 12. stoletja zgradili prvo cerkev, ki so Spanheimom nudili oporo pri utrjevanju oblasti, razvoju meščanske na-

selbine in agrarni kolonizaciji okolice. (Kosi 1994, 174) Po letu 1228 srečamo na tem prostoru Nemški viteški red, ki je imel redovno hišo s cerkvijo, svojo zasebno šolo, kopališče na Ljubljani in nekaj zemljišč v neposredni bližini.

V 14. stoletju so iz Gorice in Čedad na dovoljenje vojvode Henrika Koroškega prispeli Judje, da bi opravljali bančne posle, na kraj njihovega prebivanja pa nas še vedno spominjata Židovska ulica in Židovska steza, kjer naj bi stala tudi sinagoga. Poleg Brega, osrednjega ljubljanskega pristanišča od srednjega veka do 19. stoletja, je bila najpomembnejša ulica Gosposka ulica oziroma Herrengasse, ki je svoje ime dobila šele v sredini 18. stoletja po tam stoječih hišah najpomembnejših ljubljanskih plemičev in Vicedomskem ter Deželnem dvorcu. (Valenčič 1989, 18) Po Vicedomskem dvorcu se je del ulice po ljudsko imenoval Fistanska gasa, po dejstvu, da je bil dvorec poimenovan Fištamija. (Valenčič 1989, 26) Do leta 1515 je bila ulica del domnevnega ljubljanskega geta. (Valenčič 1992, 10)

V srednjem veku sta bili v pravokotno zasnovanem in obzidanem območju ljubljanskega Novega trga poleg Brega zelo prometni žili tudi Gosposka ulica in predhodnica današnje Turjaške ulice z Novim trgom. Pravokotno sekajoči se ulici sta razdelili celotno območje trga na štiri dele in postali osnova za nadaljnjo mrežno parcelacijo območja. Na padajočem terenu obeh velikih četrti med Gosposko ulico in Bregom se je sčasoma razvil obodni sistem strnjeno pozidanih stavbnih karejev, na ozkem predelu med Gosposko ulico in mestnim obzidjem pa sistem paralelno strnjene in globinsko razvite pozidave. (ZVKD 2009, 1)

Gradbeni razvoj Lazarinijeve palače

Hiša na Gosposki ulici 10 oziroma Lazarinijeva palača je prostrana, štiritraktna in dvonadstropna baročna plemiška hiša s klasicističnim pročeljem in dvema notranjima dvoriščema. Stoji v nizu hiš med Glasbeno matico in Wiesenedrovo baročno stavbo (arh. Martinuzzi) z ohranjenim okroglim srednjeveškim stolpom proti Vegovi ulici (nekdanje mestno obzidje). Palača, kjer je danes hotel Antiq Palace, se nam iz Gosposke ulice razobliči v enotni devet osni dolgi beli fasadi s pilastri in rustikalnim vznožjem iz podpeškega kamna, iz Vegove ulice pa z dvema različnima poznobaročnima fasadama. Palača je bila prvotno sestavljena iz petih različnih srednjeveških oziroma novoveških stavbenih sklopov na treh zemljiščih, ki so bila skozi stoletja nadzidana, prezidana in tudi med seboj povezana; na podlagi poročila Zavoda za varstvo kulturne dediščine smo jih za lažjo razlago poimenovali hiše A, A1, B, B1 in C. (ZVKD 2009, 1)

V osnovi hišo sestavljajo štirje oziroma pet traktov: čelni trakt (A in B) ob Gosposki ulici, vezni trakt (C) ter dva začetna trakta, južni (A1) in severni (B1) ob Vegovi ulici. Glede na to da je čelni trakt, navkljub poenotenju devetih okenskih osi pročelne fasade s kolosalno pilastrsko členitvijo, ohranil dva vhoda v hišo in precejšno nepovezanost notranje prostorske zasnove v pritličju, lahko govorimo o dveh stavbnih enotah čelnega trakta. Južna enota obsega del trakta s prvimi tremi okenskimi osmi pročelja (hiša A), severna enota pa preostali del trakta s šestimi okenskimi osmi (hiša B). Čelni (A, B) in vezni (C) trakt hiše na Gosposki ulici 10 stojita torej na treh ozkih in vzporednih srednjeveških parcelah, začetna trakta (A1, B1) pa na komunalni vzdolž obzidni parceli. Barokizacijski posegi 18. stoletja in kasnejše prezidave hiše v 19. in

20. stoletju so zakrile vidne sledi stavbnega razvoja hiše v srednjem veku. Obseg pozidave na stavbiščih hiš tega predela, kjer so se parcele z ožjo stanico (približno 9 m) dotikale ulice, v srednjem veku ni dosegel takšne globine kot danes, saj je bil parcelni pas ob obzidju v lasti mesta in le izjemoma zazidljiv še v 17. stoletju. (ZVKD 2009, 1)

Današnja hiša stoji na treh srednjeveških stavbnih parcelah, kjer sta stala najmanj dva objekta, ki sta imela strešni slemeni orientirani pravokotno na ulico, od sosednjih stavb pa sta bila ločena s komunsko uličico oziroma preduhom. Prva od srednjeveških hiš (A) je v kasnejših stoletjih doživljala le omejen stavbni razvoj v globino na območju lastne parcele. Na preostalih dveh parcelah, ki sta imeli še v 16. stoletju (ZVKD 2009, 1) skupnega lastnika, pa je bila kmalu po letu 1600 zgrajena poznorenesančna hiša (B) s slemenom, ki je potekalo vzporedno z ulico in z naglašeno centralno osjo fasade, takrat verjetno le petosne. Vhodni portal in veža tega objekta sta se prvotno nahajala v sedmi osi današnje fasade, sredi 18. stoletja pa so ju prestavili za eno os južneje (na sedanjo lokacijo). Hiši A in B sta imeli do leta 1739 različne lastnike in nepovezan stavbni razvoj. (ZVKD 2009, 2)

Prvi lastnik hiš A in A₁ Krištof Peer starejši, notranji mestni svetnik

Hiša A je bila ob koncu 16. stoletja po vsej verjetnosti enonadstropna, trisosna, zidana, čelna in obrnjena proti današnji Gosposki ulici. Lastništvo pred tem ni znano, prav tako niso znana imena stanovalcev ali njen gradbeni in arhitekturni razvoj. Med letoma 1600 in 1628 se v Fabjančičevih študijah v treh delih z naslovom *Knjiga ljubljanskih hiš in njih stano-*

valcev in tudi v kasnejših tematskih publikacijah Zgodovinskega arhiva Ljubljana o arhitekturnih in zgodovinskih orisih posameznih predelov mesta Ljubljane, ki temeljijo na Fabjančičevem arhivskem delu (SI_ZAL_LJU/0346 Zbirka rokopisnih elaboratov, t. e. 82), kot prvi znani lastniki hiše A v zgodovinskih listinah² omenjajo Krištof Peer in njegovi dediči, in sicer med letoma 1600 in 1611 dediči Krištofa Peera (Suhadolnik in Anžič 2006, 99), nato pa med letoma 1612 in 1628 Krištof Peer (Pehr). (Suhadolnik in Anžič 2006, 99)

Gosposka ulica 10, Vegova ulica 5a, 1. hiša (južno) oziroma hiša A s patidenčno hišo B se združi okoli leta 1756	Leto lastništva	Lastniki
	1600–1611	dediči Krištofa Peera
	1612–1628	Krištof Peer (Pehr)
	1629–1664	Kristoff Otto, mestni sodnik in župan

Tabela 1: Lastniki hiše A na Gosposki ulici 10 (Suhadolnik in Anžič 2006, 99)

- 2 Fabjančič je uporabljal naslednje vire: mestne davčne knjige, najemniški urbarji, urbarji raznih imenj v mestnem arhivu, muzejskem gradivu, škofijskem in stolno-kapiteljskem arhivu ter šentpeterskem župnijskem arhivu, inventarji plemičev v Narodnem muzeju, deželna deska, ponekod tudi zemljiška knjiga, ljubljanski mestni, sejni in sodni zapisniki ter izvirne in tiskane listine. Navedbo hišnih lastnikov večinoma pričinja z letom 1600, saj so od takrat ohranjene mestne davčne knjige.

Zanimivo je zaporedje lastništva, saj bi bilo pričakovati obraten vrstni red; namesto tega se kot prvi lastniki omejnajo njegovi dediči in šele kasneje Krištof Peer, kar poraja marsikatero vprašanje. Prvo je zagotovo, zakaj se pred njim pojavljajo dediči in šele kasneje Krištof, kdo so bili njegovi dediči (poimensko) in kako je Krištof prišel do lastništva hiše? Zgolj domnevamo lahko, da je bil v zadnjih letih 16. stoletja hiša v lasti Krištofa Peera, nato so mu do leta 1611 sledili njegovi dediči, od leta 1612 naprej pa je bila ponovno v posesti Krištofa Peera. Peerova hiša je prišla na dražbo, na kateri jo je 29. februarja 1629 kupil mestni sodnik (Suhadolnik in Anžič 2006, 99), kasneje tudi župan³ (Fabjančič 1998, 125) Krištof Otto (umrl 1664) (ZVKD 2009, 2).

Oče in sin Krištof Peer

Žal nam Fabjančič ne razkrije pravega vira podatkov, prav tako je njegov zapis lastništva oziroma posestništva zelo sumaren in brez »mesa«. Na podlagi indicev lahko domnevamo, da sta bil dva Krištofa Peera, oče in sin. Prvi Krištof Peer, ki ga bomo delovno poimenovali Krištof Peer starejši, je bil konec 15. stoletja notranji svetnik, torej član notranjega mestnega sveta, ki ga je sestavljalo 12 uglednih posameznikov iz mesta,⁴ Krištof Peer mlajši pa njegov ne edini zakoniti dedič

- 3 Cesar Maksimilijan je 29. februarja 1504 na prošnjo ljubljanskega mestnega sodnika in sveta dovolil, da si lahko vsako leto izmed sebe izvolijo župana, ki mora biti spretna, zmožna in poštena oseba. Župan naj ima pred očmi čast in korist svojega vladarja in svojega mesta, delati pa mora vse tisto, kar je županova pravica, dolžnost in običaj. V Ljubljani sta iz svoje srede volila župana samo notranji svet ter sodnik, in sicer na petek pred godom sv. Marjete.
- 4 Prvotno upravo so sestavljali vsi meščani, torej vsi prebivalci mesta z

in sin iz zakona s Suzano, ki je pozneje postal posvojenec oziroma pastorek Janeza Sonca. V prvih dveh desetletjih 17. stoletja se je na županski položaj povzpел Janez Sonce, ki je s svojim delom zaznamoval življenje meščanov Ljubljane ter pustil sledi v zgodovini mesta. Družina Sonce je bila kranjska meščanska družina, ki se v Ljubljani prvič omenja leta 1522 in je bila v 17. stoletju poplemenitena s podelitvijo deželanstva. Janez Sonce je bil župan od 11. julija 1610 in od 5. julija 1612 do avgusta 1613. (Kranjec 2013)

Iz Fabjančičevega članka o prvih ljubljanskih livarjih zvonov in topov izvemo, da se je zvonar Martin Edlman v drugo

meščanskimi pravicami. Občina meščanov (nem. *Gemain der Purger*, lat. *universitas civium*) ali komun (lat. *commune*, ki pomeni skupnost, zbirališče, občina) je skupne zadeve, kot npr. obrambo, reševala na javnih shodih na določenih krajih pod milim nebom. Mestni svet še ni obstajal, zato je možno, da je imel vsak trg svoj komun in da so se meščani zbirali na skupnem prostoru. Z razvojem in spojitvijo treh mestnih predelov od sredine 13. do 14. stoletja se je na prometnem križišču, stekališču treh trgov in skupnega stika čez Ljubljano znotraj mestnega obzidja, oblikoval tudi skupni ljubljanski komun. Prostor, ki ga danes poznamo pod imenom Pod Trančo, so dolga stoletja imenovali Komun ali Pod komunom, kamor so meščani že vsaj od leta 1360 prihajali na posvetovanja. Iz skupne mestne občine meščanov se je izoblikovala in izločila manjša skupina 12 pomembnejših in premožnejših mož, ki je postala osnova za nastanek mestnega sveta, pravega nosilca in izvajalca mestne avtonomije. Od 14. stoletja naprej ga je s posebno ceremonijo izvolil mestni svet, kar pomeni, da je mestni sodnik zastopal tudi mesto. Število sodelujočih v mestni vladi je sčasoma raslo. Od leta 1472 mestno oblast predstavlja 100 imenovanih mož, ki so bili organizirani v notranji svet (12 cvelbarjev) z mestnim sodnikom, zunanji svet (24 članov) in skupščino meščanov. Notranji svet je bil najvišji kolektivni organ, sestavljali so ga najvplivnejši in najpremožnejši meščani, na sejah pa so nosili škrlatne plašče. Člani zunanjega sveta so nosili črne talarje.

oženil z Marijo Peer, hčerjo že prej omenjenega Krištofa Peera starejšega, čigar vdova se je poročila s krčmarjem in bodočim županom Janezom Soncem.⁵ Skupaj z Marjeto Gebhardt, ki je bila njena sestra (SI_ZAL_LJU/0488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Ljubljanske mestne knjige o prejemkih in izdatkih iz 1581–1775, 1603, 27), sta se leta 1593 (SI_ZAL_LJU/0488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Ljubljanski mestni sodni in sejni zapisniki iz 1521–1785, 1593, 2) pravnali (tožba) (Fabjančič 1953, 32; Fabjančič 2003, 329) s svojo mačeho Suzano Per (Peer) zaradi Peerove hiše na Novem trgu (hiša A?) s pripadajočo pristavo in vrtom. (SI_ZAL_LJU/0488 Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Zapisniki mestnega sveta, stara serija, Cod. I, knjiga 14, 1593, fol. 2) Prav tako iz Fabjančičevega drugega zvezka *Ljubljanskih sodnikov in županov* (Fabjančič 2003, 329) podrobneje izvemo, da se je po smrti prve žene Urše pred letom 1594 v drugič Sonce oženil z vdovo Suzano Per (Peer), ki je prinesla v zakon sina Krištofa Peera.

Gosposka ulica 9 Patidenčna hiša	Leto lastništva	Lastniki
	1601–1613	Janez Sonce, mestni sodnik in župan
	1613–1618	vdova Suzana Sonce in sodediči
	1619–1623	Adam Sonce, Janezov sin

- 5 Županska funkcija je tudi v prvi polovici 17. stoletja ostala pomemben steber zmagovite katoliške države in izraz mestnega prestiža. V ohranjenih matičnih knjigah Ljubljane iz 16. in 17. stoletja so ponekod vpisovali naziv za župana *consul*, podobno kot so imenovali župane v Trstu in Reki.

	1624–1643	dediči Adama Sonca
	1647–1648	Janez Stranzer
	Okoli 1786	Krištof Peer, notranji svetnik
	Okoli 1787	vdova Suzana Sonce in njen sin Krištof Peer

Tabela 2: Lastniki hiše A1 na Gosposki ulici 9 (Suhadolnik in Anžič 2006, 99)

Iz vsega navedenega sklepamo, da je bila hiša A na današnjem naslovu na Gosposki ulici 10, da je bil prvotni lastnik Krištof Peer starejši tudi meščan Ljubljane,⁶ član notranjega mestnega sveta (torej premožen in vpliven član družbe) in da je umrl najkasneje leta 1593; nadalje, da je bil v zakonu s Suzano, v katerem se jima je rodil vsaj sin Krištof mlajši, da je imel iz prvega zakona hčeri Marijo in Marjeto, ki so bile v času pravde že poročene, torej stare vsaj 16 let, ko je bila takrat primerna starost za poroko (Kos 2017, 16). Iz tega sledi, da se je Krištof Peer starejši rodil v sredini 16. stoletja, to je okoli leta 1550, Krištof mlajši pa pred letom 1593. Tukaj

- 6 Pravila za podelitev meščanstva so bila zelo jasna in niso dopuščala nikakršnih odstopanj. Ob tem naj omenimo samo dejstvo, da se meščanska pravica ni dedovala, zato je moral tudi sin, katerega oče je že bil meščan, vseeno zaprositi za podelitev meščanstva in sam izpolnjevati pogoje. Osebe, ki so zaprosile za meščanstvo, so morale predložiti dokaz o zakonskem rojstvu (rojstno pismo) ter dokaze o izučitvi obrti, o hišni listini, o tem, da niso podložne kakšni drugi zemljiški gosposki oziroma so svobodnjaki oziroma da niso meščani kakšnega drugega mesta, o tem, da je prosilec poročen oziroma mora obljubiti, da se bo v določenem roku poročil. Mestni svet je namreč med meščane sprejemal le poročene moške primerne starosti (ponekod se kot polnoletni omenjajo pri 21. letih, drugje pri 25.). Meščanska pravica je bila strogo osebna pravica, ki je ugasnila z meščanovo smrtjo oziroma z odpovedjo ali odvzemetom te pravice.

postane Fabjančičev zapis logičen. Iz njegove razpredelnice sledi, da je bil Krištof Peer starejši lastnik patidenčne hiše⁷ A in tudi nasprotne hiše na Gosposki ulici 9, da je Janez Sonce z nakupom ali s poroko Suzano pridobil lastništvo prav te hiše (pravda med letoma 1593 in 1601 v korist Suzane), ne pa tudi hiše A.

Prav v zapisu razpredelnice za hišo na Gosposki ulici 9 se na koncu tabele pojavi zanimiv podatek, ki pa je najverjetneje netočen. Zapisano je, da je bil leta 1786 lastnik Krištof Peer, notranji svetnik, od leta 1786 pa vdova Suzana Sonce in njen sin Krištof Peer. Da bi se zgodba z identičnimi imeni in priimki ter v enaki hiši ponovila 200 let kasneje, je skorajda nemogoče in gre verjetno za lapsus pri prepisovanju. Namesto letnice 1786 in 1787 gre verjetno za pravilne letnice 1586 in 1587, kar razkriva nove podatke. Suzana je torej ovdovela že leta 1586 (dejanska letnica smrti Krištofa starejšega) in ne leta 1593, ko se je začel pravni spor za zapuščino Krištofa Peera starejšega med vnovič poročeno Suzano z mladoletnim

7 Od 13. stoletja so meščani Ljubljane plačevali posebno fevdalno dajatev v obliki denarnega davka (štibra) mestnemu gospodu za zemljišče, na katerem so stale t. i. patidenčne hiše (dedni zakup po mestnem pravu). Zakupnino je pobiral njegov predstavnik, to je mestni sodnik, ob zasedanju samoupravnega mestnega organa ob mestnih večah (nem. *Banntaiding*), preko katere se je razvila beseda patidenk in s tem simbol mestne svoboščine. Vse do leta 1751 so ljubljanski meščani plačevali patidenčni krajcar, v spomin na neuspešno enomesečno obleganje Ljubljane leta 1441 s strani celjskega kneza Ulrika II. Za zasluge in uspešno obrambo mesta naj bi jim vojvoda Friderik III. odpustil davek za lastnike obstoječih hiš (davčna osnova) in v zameno dovolil plačati zgolj simbolični znesek enega krajcarja letno. Slovesno opravilo plačevanje patidenka je potekalo vsako leto 30. septembra, ko so praznično oblečeni meščani ob polnoči prinašali krajcar na Rotovž.

sinom Krištofom mlajšim in njegovima starejšima že poročenicima polsestrama. Suzana je kot Sončeva žena prvič omenjena 3. maja 1593 in še leta 1601 (Fabjančič 2003, 329). Hiša na Gosposki ulici 9 pa ni bila edini predmet spora Suzane Peer oziroma Sonce. S Peerovimi sorodniki je bila v sporu tudi zaradi Singerjeve hiše na Starem trgu⁸ (Suhadolnik in Anžič 2003, 80) in vrta pred Špitalskimi vrati (Fabjančič 2003, 329).

Oporoka župana Janeza Sonca

V Arhivu Slovenije je ohranjena tudi oporoka leta 1613 umrlega župana Janeza Sonca (rojen okoli leta 1523), ki razkriva še nekaj dodatnih podatkov. Janez Sonce (nem. *Hanns Sonze*), ki je dobil meščansko pravico že leta 1549, je podobno kot njegov oče Jurij od leta 1559 opravljal mestno službo zapiralca vicedomskih vrat. Kljub temu da je bil v mlajših letih protestant in mu je zaradi tega celo grozil izgon s Kranjske, je bil čez desetletja kot katolik po starem častitljivem običaju in starodavnem izročilu 11. julija 1608 izvoljen za župana na rednih volitvah s soglasnim glasovanjem svetnikov notranjega sveta. (Fabjančič 2005, 58) Bil je dolgoletni nosilec najvišjih mestnih funkcij, že leta 1593 je bil član notranjega mestnega sveta, leta 1602 je bil izvoljen na mesto mestnega sodnika, v letih 1608, 1609, 1612 in 1613 pa je izvrševal najvišjo mestno funkcijo. Zadnji enoletni mandat je opravljal zgolj dober mesec, saj je avgusta 1613 v starosti blizu 90 let preminil. (Kranjec 2013) S tem se je v ljubljansko zgodovino proslavil kot najstarejši župan.

8 Verjetno gre za patidenčno hišo na Starem trgu 15, kjer je bil od leta 1600 lastnik Janez Gebhart, verjetno mož Marjete (rojene Peer).

Iz ohranjenega testamenta v Arhivu Slovenije, ki ga je leta 1969 prepisal zgodovinar dr. Božo Otorepec v okviru raziskovalnega projekta popisovanja premoženja ljubljanskih meščanov 16. in 17. stoletja, lahko izvemo iz raznih drugih podatkov, ki jih navaja v svoji oporoki, da je imel Janez Sonce ob svoji smrti 3. avgusta 1613 v Ljubljani celo tri hiše v vrednosti 3000 goldinarjev, celotno premoženje s hišami vred pa je bilo ocenjeno na okoli 6000 goldinarjev. (Otorepec 1969, 17) V oporoki je navedeno, da je prvo večjo hišo (Slovenska 30?) prodal zetu, drugo večjo hišo (Gosposka 4), v kateri sta bila žena in sin, in manjšo hiško nasproti večje (Gosposka 9). Iz Fabjančičevega popisa hiš izvemo, da je imel Janez Sonce za časa življenja najmanj pet hiš v Ljubljani, zadnjo Peerovo pa je zgolj upravljal. Prva hiša, ki jo omenja oporoka, se verjetno nanaša na hišo na današnji Slovenski cesti 30 (tabela 3), ki sta jo imela njegova hčer Katarina in njen drugi mož Krištof Otto (tudi kasnejši lastnik naše hiše A) ali pa hiša na Mestnem trgu. Prav pri drugem možu Sončeve hčere Katarine se pri Fabjančiču ponovno zatakne. V njegovem rokopisu oziroma drugi knjigi *Ljubljanskih sodnikov in županov* je obrobni podatek pri pojasnjevanju župana Janeza Sonca in njegovih predhodnih upravnih funkcij, da je bila hči Katarina (umrla leta 1661) pozneje poročena najprej z Jurijem Lukmanom, kateremu je tast 17. februarja »otvoril svojo podedovano Klombnerjevo hišo na Novem trgu pred mostom,⁹ pozneje pa s Tobijo Distlom, ki je imel hišo blizu rotovža (danes Mestni trg 3)«. (Fabjančič 2003, 328) Tobija Distl se namreč omenja kot lastnik že omenjene patidenčne hiše na Mestnem trgu 3 med letoma 1638 in 1646. Med

9 Sonce je hišo prodal Juriju Lukmanu in njegovi ženi Katarini. (SI_ZAL_LJU/0488 Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Zapisniki mestnega sveta, stara serija, Cod. I, knjiga 18, 1606, fol. 111)

letoma 1647 in 1661 se omenja vdova Katarina Distl, od leta 1662 do leta 1673 pa dediči Katarine Distl. (Suhadolnik in Anžič 2000, 90) Vprašanje prvega oziroma drugega Katarini-nega moža ostaja odprto.¹⁰

Slovenska cesta 30	Leto lastništva	Lastniki
Patidenčna hiša	1600–1614	Janez Sonce (Sonze), župan, hiša in vrt Pred vicedomskimi vrati
	1615– ?	dediči Janeza Sonca, tudi hči Katarina, drugič poročena s Krištofom Ottom
	1622–1664	Krištof Otto, župan

Tabela 3: Lastniki hiše na Slovenski 30 (Suhadolnik in Anžič 2009,142)

Druga hiša, ki se omenja, je dejansko prvotna družinska hiša, ki jo je podedoval po očetu Juriju po letu 1550, in sicer gre za hišo na Gosposki ulici 4, kjer sta tudi po smrti Janeza stanovala Suzana in Adam, kasneje pa je bil slednji tudi lastnik (tabela 4). Med letoma 1741 in 1742 je Franc Julij Wiseneder pl. Wisenfeldt združil prvo in drugo patidenčno hišo s prizidkom k mestnem zidu in stolpom v enotno palačo, ki zaobjema Gosposko ulico 4, Peternelovo ulico in Vegovo ulico 3 (r. 141, h. 354, 211, sed. st. št. 229). Lastniki prve večje hiše so bili ok. 1550 Jurij Sunce/Sunec (Suntze, Sunetz), okrog 1550–1613 Janez Sonce, krčmar, sodnik in župan, njegov sin, 1613–1618 vdova Suzana Sonce in sodediči, 1619–1623 Adam Sonce, Janezov sin, 1624–1643 dediči Adama Sonca; lastniki druge

¹⁰ Več o temu v naslednjem članku o Krištofu Ottu.

manjše hiše pa 1568 Franc Leberwurst, pred letom 1594 Janez Sonce, 1594 Janez Strel (Strelius), ograjni odvetnik, 1600 vdova Janeza Strela (Ströllin). Tretja hiša, ki je omenjena v oporoki, pa je hiša (tabela 2), ki je bila na Gosposki ulici 9. Iz oporoke izvemo, da je imel na Vipavskem vinsko klet in vinograde v vrednosti 500 goldinarjev, kar je razumljivo, saj je bil krčmar, vrt pred Špitalskimi vrati (70 goldinarjev) in vrt pri manjši hiški (hiša A1). Ženi Suzani je podaril v skladu s poročno pogodbo (poročno pismo) hiško nasproti sedanje, vrt ter letno 50 goldinarjev rente in 4 tovore terana, a pod pogojem, da gre stran od skupnega sina (Adam). Nato sledijo denarni deleži za hčerko Katarino, vnukinjo Suzano, brata Andreja s tremi sinovi in za pastorka Krištofa Peera mlajšega, ki ga je v zakon pripeljala žena Suzana. V prepisu se v četrti točki (Otošec 1969, 73) glasi, da »njegov pastorek Krištof Peer, za katerega je pobiral dolgove in činž (glavna podložniška dajatev od posestva zemljiškemu gospodu, op. avt.) od njeg. hiše, toda tudi plačeval dolgove, davke in drugo zanj, tako da je izdal 400 gld. več kot prejel. Zaradi tega se javno poravnal z njim, tako da mu je Peer dolžan le 150 gld., ostalo mu odpusti.« Preostalo dediščino dobi njegov mladoleten sin Adam Sonce, gotovina v denarju pa se razdeli med pastorko Suzano (32 goldinarjev), trgovsko bratovščino, katere član je bil (50 renskih goldinarjev), šentpetersko cerkvijo, v kateri je bil pokopan (50 goldinarjev) in mestnim špitalom (100 goldinarjev). (Otošec 1969, 74) Janez Sonce je imel konec 16. stoletja še eno hišo (tabela 5), ki pa jo je prodal verjetno pred letom 1594 Janezu Strelu (Strelius), ograjnemu odvetniku. (Suhadolnik in Anžič 2006, 92) Že prej omenjena hiša A, za katero je Janez Sonce zgolj skrbel (plačevanje davkov), je prešla v last Krištofu Peeru mlajšemu, vse dokler je ni leta 1629 na dražbi kupil domnevni zet Krištof Otto.

Gosposka ulica 4 Večja hiša	Leto lastništva	Lastniki
	? –okoli 1550	Jurij Sunce/Sunec (Suntze, Sunetz)
	Okoli 1550–1613	Janez Sonce, krčmar, sodnik in župan, njegov sin
	1613–1618	vdova Suzana Sonce in sodediči
	1619–1623	Adam Sonce, Janezov sin
	1624–1643	dediči Adama Sonca
	1647–1662	Karel Schwürz, pl. Schwizen, pozneje trgovec, župan in plemič

Tabela 4: Lastniki prve večje hiše na Gosposki ulici 4 (Suhadolnik in Anžič 2006, 92)

Kaj nam ti našeti podatki povedo o Krištofu mlajšemu? Rojen je bil pred letom 1586 in preminil okoli leta 1629, torej v starosti nekaj čez štirideset let. Ker je bila njegova hiša razprodana na dražbi, domnevamo, da ni imel potomcev ali drugih dedičev. Ker je bil lastnik patidenčne hiše, je bil zagotovo tudi meščan Ljubljane, da pa bi opravljal kakšno funkcijo oziroma službo, podobno kot njegov oče Krištof starejši ali pa očim Janez Sonce v mestni upravi, nam ni znano. Mogoče bi nam več razkrili arhivski viri. Bolj kot morebitni zgodovinski drobci je zanimiva zgodba o rodbini Peer, ki se je povzpela tudi med aristokracijo 17. in 18. stoletja na Kranjskem.

Gosposka ulica 4 Manjša hiša	Leto lastništva	Lastniki
	1568	Franc Leberwurst
	?	Janez Sonce
	1594	Janez Strel (Strelius), ograjni odvetnik

Tabela 5: Lastniki druge manjše hiše na Gosposki ulici 4 (Suhadolnik in Anžič 2006, 92)

Peeri v Ljubljani med 16. in 19. stoletjem

Priimek Peer srečamo v Ljubljani že na prehodu iz 15. v 16. stoletje. V času Krištofa Peera mlajšega je iz seznama lastnikov hiš na Novem in Starem trgu ter tudi v predmestju razvidno, da je bilo v mestu več posameznikov s priimkom Peer oziroma Perr, kar kaže na morebitno sorodstvo. V neposredni bližini naše hiše A srečamo sedlarja Konrada Peera, ki se omenja kot lastnik patidenčne hiše na Gosposki ulici 3¹¹ v letih 1610–1641. (Suhadolnik in Anžič 2006, 90) Konrada Peera omenja Fabjančič (Fabjančič 1953, 23–39) tudi v sporu za hišo na grajskem griču 9. novembra 1615 z Janezom Luterjem, ki jo je imel v zastavi. Odločeno je bilo, da ostane Perru, če plača vse dolgove. (Fabjančič 1953, 36) V krstnih maticah¹² stolne župnije v Ljubljani se med Ljubljančani 17.

- 11 Gre za niz treh oziroma štirih patidenčnih hiš na Gosposki ulici 3, med katerimi je bila Peerova tretja hiša na južnem delu v Židovski ulici. Okoli leta 1756 jih je dal prezidati v enotno stavbo oziroma palačo grof Andrej Danijel Barbo (t. i. Barbova palača).
- 12 Obvezno vodenje krstne in poročne knjige je uzakonil tridentinski cerkveni zbor (1545–1563). Rimski obrednik je leta 1614 predpisal tudi

stoletja omenja vojak Peer Baltazar, *miles ex Compania Gonzagae*. (Koblar 1900, 215) Slednji je bil verjetno vojak v službi Annibala Gonzage (1602–1668), poveljnika mesta Dunaj, cesarskega feldmaršala in predsednika dvornega vojnega sveta. V Ljubljani naj bi se okoli leta 1600 rodil Andrej Peer, duhovnik, redovnik in jezuit, ki je umrl 13. marca 1656 v samostanu Pleterje. Nižje šole je leta 1621 končal v Ljubljani, kjer je stopil v red leta 1626 in poučeval po večini humanistične predmete ter bil študijski prefekt. Leta 1638 je odšel v Gorico poučevat retoriko in tam leta 1641 postal minister (gospodar). (Glonar 2013) Med lastniki patidenčnih hiš je na Gornjem trgu 5 zaslediti Janeza Peera, sodnega sla med letoma 1692 in 1704 (Suhadolnik in Anžič 2003, 70), slednji pa se omenja tudi v letih 1681–1695 in 1700–1704 kot prebivalec na Florjanski ulici 21, kjer je v 18. stoletju delovala pivovarna in kasneje gostilna Pri deteljici. (Fabjančič 1938, 38) Nadalje se omenja na Gornjem trgu 40 Sebastijan Peer 1712–1720 (Suhadolnik in Anžič 2003, 106) in na Ulici na Grad 3 Matevž Franc Peer 1750–1764 (Suhadolnik in Anžič 2003, 171), ki je bil leta 1749 celo izvoljen za župana.

Župan Matevž Franc Peer

Matevž Franc Peer (1702–1762) je izhajal iz Braslovč na Štajerskem, meščanstvo v Ljubljani je dobil leta 1728. Štiri leta kasneje je prišel v zunanji mestni svet, leta 1739 pa že v

mrliško knjigo in vsem trem matičnim knjigam določil vzorec. Prvotno so bile matične knjige pisane v latinskem jeziku. Od avstrijske cesarice Marije Terezije naprej so morale biti pisane v državnem jeziku, nemščini. Slovenščina se je v njih pojavila ob koncu 19. stoletja. Vpisi v matične knjige so bili prvotno opisni, po letu 1770 pa po predpisanih obrazcih.

notranji svet, vendar se je temu mestu za tri leta začasno odrekel, tako da je dejansko prišel v notranji svet šele leta 1742. Županoval je kar trinajst let, od 18. julija 1749 do 13. aprila 1762. V času Peerovega vodenja mesta so jahalnico kranjskih deželnih stanov preuredili v deželno gledališče. Leta 1750 je mesto zgradilo veliko stražarnico pri Križevniških vratih, leta 1752 je bil dokončan Robbov vodnjak. Po njegovi smrti je bilo mesto Ljubljana štiri leta brez pravega župana, saj je njegove posle od 13. aprila 1762 do 18. julija 1766 kot vršilec dolžnosti oziroma namestnik župana opravljal Francesco Serafin Gamba, kavarnar in slaščičar. (Anžič, Hančič in Šenk 2004, 98) Matevž Franc Peer je bil trgovec, v hiši blizu cerkve svetega Florijana na Gornjem trgu je imel zasebno proizvodnjo tobačnih izdelkov, a je moral kmalu odnehati, ker je odžiral dobiček od prodaje tobaka deželnim stanovom. (Priimkovna delavnica 2017) Ukvarjal se je tudi z žganjem pepelike (kalijev karbonat), ki se je uporabljala za proizvodnjo mila, stekla in porcelana. Za namen prodaje je celo zaposlil nekega goriškega juda. (Valenčič 1992, 54) V kakšni povezavi je bil Matevž Franc, ki je imel v Trstu svojo trgovino, s tedanjim predstojnikom ljubljanske trgovske družbe (nem. *Handlungsgesellschaft*) Mihaelom Peerom (Vrhovec 1886, 196), ni znano, povsem verjetno pa je, da sta bila v sorodu z doktorjem teologije Karlom Peerom, ki je bil prav tako iz Braslovč, ki so bile takrat del ljubljanske škofije.

Peerov trakt v semenišču

Karel Peer plemeniti oziroma Karel Peer von Peernburg (1697–1776) (Lavrič 2005, 81–93) je po Kidričevem (Kidrič 2013) in Smolikovem (Smolik 2011, 215) mnenju pripadal kranjski plemiški rodbini Peer s kočevskega območja, o kateri

bomo pisali nekoliko kasneje. Po očetu Francu Jožefu Peeru (prvi znani lastnik) je leta 1750 podedoval tudi renesančni dvor Legant (strelski ali lovski dvor Lachenhofen, Lehnhof), ki je danes v Celju. (Stopar 1992; Kralj 2000) Karel Peer je bil od leta 1737 župnik in komisar v Gornjem Gradu, leta 1741 je pod škofom Schrattenbachom postal kanonik, leta 1742 mestni župnik, leta 1744 pa ljubljanski generalni vikar, kar je ostal do smrti. Vmes je po volji kapitlja vodil škofijo kot kapitularni vikar. Ker je bila Peerova družina od leta 1665 poplemenitena,¹³ se je lahko leta 1749 včlanil v plemiško družbo sv. Dizma. (Kastelic et al. 2001) Bil je znan biblioteški mecen, kot generalni vikar je dajal dovoljenja za tisk slovenskih knjig in nadaljeval delo akademikov operozov, zlasti Janeza Antona Dolničarja. (Smolik 2011, 215) Prav tako je bil velik zbiratelj knjig, njegova knjižnica je štela okoli 1022 del v 2019 zvezkih, ki so jo po smrti kupili deloma za Licejsko knjižnico, drugi sklop njegovih knjig pa je ostal v Semeniški knjižnici, ki so zaznamovane z njegovim ekslibrisom, na katerem je več medvedov (nem. *Bär*). (Smolik 2011, 215) Za ljubljansko arhitekturno in gradbeno zgodovino je Karel Peer pomemben kot graditelj t. i. Peerovega (severnega) trakta ljubljanskega semenišča (dvoriščna fasada proti Ljubljani) (Smolik 1959, 90–96), ki ga je kot ravnatelj zavoda dal sezidati v letih 1756–1758, zasnoval pa ga je arhitekt Candido Zulliani. (Prelovšek 1986, 69–134)

Semenišče so sicer pričeli graditi že leta 1708 po načrtih furlanskega arhitekta Carla Martinuzzija in ga dograjevali do leta 1772. Stavba je znamenita tudi zaradi vhodnega portala (kamnosek Luka Mislej, 1714), ki ju sestavljata dva kamnita

13 Leta 1665 sta brata Hans in Andrej Peer dobila plemiški naziv s predikatom »Peernburg«.

Herkula (kipar Angelo Putti, Gibraltar kot konec znanega sveta), ki podpirata kapitela s preklado in napisom *Virtuti et Musis* (Krepostim in umetnostim). Refektorij in semeniško kapelo je v Peerovem traktu med 1766 in 1767 poslikal domačin Anton Cebej, oltarno podobo pa po naročilu Peera leta 1768 švedski slikar Augustin Dahlsteen/Dahlstein, ki je naslikal tudi Peerov portret (hranijo ga v Narodni in univerzitetni knjižnici). (Lavrič 2005, 81–93) Arhitekt Martinuzzi, ki je zasnoval podobo ljubljanske mestne hiše in nekaj drugih, zna biti tudi avtor portalov hiše na Gosposki ulici 10 (hiša B). (Sapač 2007, 169) Tudi v 19. stoletju zasledimo priimek Per v Ljubljani, in sicer leta 1869 je na naslovu Kapucinsko predmestje 28 stanovala Teresia Peer (r. 1814), Fani Peer (r. 1847) na naslovu Mesto 271 in leta 1890 Meta Peer (r. 1860) na Resljevi ulici 12.¹⁴ Priimek Peer zasledimo danes v Ljubljani, Braslovčah in drugod na Štajerskem.

Etimologija priimka Peer in njen izvor na Kočevskem

V arhivskih virih in literaturi srečamo vsaj tri različno zapisane priimke Peer, med drugim Pehr in Perr, prav tako kasnejšo plemiško obliko Pernburg. O poreklu družine Peer ni znanega skoraj nič, obstajata pa dve teoriji o izvoru. Kljub temu lahko trdimo, da je bila rodbina Peer po vsej verjetno-

14 Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL) v sodelovanju z Raziskovalno infrastrukturo Inštituta za novejšo zgodovino postopoma digitalizira bogato zbirko popisov prebivalstva Ljubljane, ki jih hrani ZAL. Skenirani popisni listi so v skladu z obstoječo ureditvijo originalnega arhivskega gradiva po tehničnih enotah kot dokumenti PDF dostopni v mapi SI_ZAL_LJU/0504 Mesto Ljubljana. Uporabnik lahko išče popisane prebivalce po takratnih naslovih hiš: <http://www.sistory.si/11686/menu510>.

sti kočevskega izvora (Preinfalk 2014, 111), o sorodstveni povezanosti ljubljanskih in kočevskih Peerov pa lahko zgolj domnevamo, medtem ko so kočevska, braslovška in smledniška plemiška veja zagotovo istega izvora. Po prvi rodbinsko-jezikovni teoriji naj bi se predniki družine kot kmetje (pred letom 1450) najverjetneje priselili s Tirolske na Kočevsko (Peer (Familie) 2016), ki so ga v prvi polovici 14. stoletja načrtno kolonizirali Ortenburžani,¹⁵ najprej s slovenskimi in nato še z nemškimi naseljenci. Obrobje Kočevske je bilo že poprej naseljeno s Slovenci. Mešanost kočevskega prebivalstva v naseljih kočevskega gospostva se nam poleg raznovrstnih drugih dejstev osvetljuje tudi v rodbinskih imenih (priimki), ki na Slovenskem med preprostimi ljudmi vzniknejo ob koncu 15. stoletja.¹⁶ Večina nemških naseljenecv s Kočevskega, kar polovica, izhaja iz bavarsko-avstrijskih in nordgauskih pokrajin, precej manj iz švabsko-alemanskih in frankovsko-srednje-(nižje-) nemških narečnih območij oziroma pokrajin. (Simonič 1934, 126) Po drugi, to je ge-

15 Po izumrtju Ortenburžanov je Kočevje najprej pripadlo Celjskim grofom in kasneje Habsburžanom, ki so kočevsko gospostvo oddajali v najem.

16 Veda, ki se ukvarja z lastnimi imeni, se imenuje antropomastika, osebna lastna imena pa s tujko imenujejo antroponim, to je beseda ali več besed, ki se uporabljajo za razlikovanje oziroma določevanje posameznega človeka (osebe). Osebno ime je lastno ime človeka. Ime dobijo ljudje (otroci) ob rojstvu oziroma krstu. Osebna imena imajo navadno po dva dela: ime v ožjem pomenu besede, rojstno (krstno) ime, in družinsko ime, to je priimek (oboju je lahko tudi več). Priimki segajo daleč v preteklost; v srednjeveški Italiji so se pojavili že v 9. stoletju, najprej med plemstvom, nato v mestu, najkasneje pa so se uveljavili na podeželju. Pri nas se v urbarjih iz 15. in 16. stoletja že pojavijo prvi priimki, ki kažejo bodisi na poklic nosilca priimka, njegove značajske poteze ali posebnosti ali pa na posebnost oziroma značilnost kraja prebivanja.

nealoški teoriji, pa naj bi se Peeri preselili na Kočevsko s Frankovskega območja. (Preinfalk 2014, 111) Genealog Janez Gotard Lukančič pl. Hertenfels navaja (sicer brez časovne umestitve), da je Peere vojna pregnala s Frankovske in da so se nato ustalili na Kočevskem. (SI AS 1073, Zbirka rokopisov, Lukančičeva genealogija kranjskih knežjih, grofovskih, baronskih in viteških rodbin v treh delih, 1699–1710, 2. del, fol. 45) Priimek Peer zasledimo v kočevskem urbarju iz leta 1574 in v poljanskem urbarju iz leta 1576 za šest kočevskih naselij, ki nam poleg tega kažejo pester mozaik etnično mešanega kočevskega prebivalstva. Priimek Peer se med nemškimi priimki omenja 11-krat, in sicer 5 v Kočevju, 3 v Klinji vasi, po 1 v Starem Bregu, v Polomu, v Šalki vasi in v Žejnah. (Simonič 1934, 125) Tudi po zapisu iz leta 1614 velja, da so vas Stari Breg naseljevali pretežno kočevski Nemci, med katerimi se poleg kmetij oziroma priimkov Jonke, Rigel, Strausz omenja tudi Peer. (Simonič 1934, 125) Na podlagi Simoničeve jezikovne analize lahko sklepamo, da so bili nosilci priimka Peer bodisi frankovsko-henneberškega izvora, za katere so bili značilni priimki, ki so se končevali na -ke, -le, -u in -r, bodisi bavarskega s končnico -er, ki jih je (bilo) na Kočevskem tudi največ. Ravno Bavarci so predstavljali prvi val nemških kolonistov z ortenburških posestev na zgornjem Koroškem in vzhodnem Tirolskem. (Simonič 1934, 131) Ne glede na frankovsko ali bavarsko poreklo Peere obravnavamo kot rodbino, izhajajočo z domicilnega kočevskega območja.

Etimologija priimka Peer bolj kot iz osebnega imena Peter¹⁷ izhaja iz nemške besede medved (nem. *Bär*), ki je značilna

17 Tudi slovenski priimek Perc z različico Perek je nastal iz imena ali priimka Per. Tvorjen je s priponskim obrazilom (e)c in je prvotno pomenil »sin Pera«. Priimek Perc oblikovno izhaja iz priimka Perek po uveljavitvi odvisno sklonске podstave Perc v imenovalniku (Perek, v

žival za širšo kočevsko regijo in njene gozdove še danes. (Priimkovna delavnica 2017) Z gotovostjo lahko trdimo, da je Peer ime stare kmečke (Kočevsko), meščanske (Kočevje, Kamnik in Ljubljana) ter plemiške družine (Kranjska in Štajerska), ki je tudi v mestu Ljubljana in njeni bližnji okolici pustila svoj pečat. (Peer (Familie) 2016) Peeri so bili že pred letom 1550 prebivalci mesta Kočevje, saj se v 16. in tudi 17. stoletju omenja več članov družine.

Vzpon rodbine Peer med kranjsko plemstvo 17. stoletja moramo razumeti v kontekstu prepuščanja stanovskih razlik v socialno dinamičnih okoljih, zlasti v večjih mestih (Ljubljana, Kamnik, Maribor, Koper), kjer se je od konca 13. stoletja prepletal vrhnji sloj meščanstva s kvazipatricijskim statusom in nižjim plemstvom, ki se je za stalno ali začasno naseljevalo v mestih ter sklepala stanovsko neenake poroke. (Kos 2015, 208) T. i. morganatske zveze¹⁸ so se okrepile v 16.

rodilniku Perc-a, v dajalniku Perc-u itd.). Ime Per, ki je v priimkovnem procesu postalo tudi priimek, je nastalo po krajšanju iz imena Peter. Iz imena ali priimka Per so s priponskimi obrazili č, čič, e, ec, ic, ič, ko tvorjeni še priimki Perč, Perčič, Pere, Perc, Peric, Perič, Perko, ki so imeli enak prvotni pomen kot priimek Perc. Priimek Perčič je lahko tvorjen tudi s priponskim obrazilom ič iz priimkov Perč, Perc ali Perc in je prvotno pomenil »sin Perča ali Perca«. Iz priimka Perc so s priponskimi obrazili el, elj in l tvorjeni priimki Percel, Percelj in Percl. Iz priimka Perc oziroma Perc je nastal tudi priimek Pirc z različico Pirec, in sicer po zapisu z i-jem namesto e-ja, ki se pred r-jem zelo pogosto izgovarja kot i. Menjavanje takega zapisovanja je razvidno že iz starih listin. Izvorno je torej prvotnejši priimek Perc, a je priimek Pirc veliko bolj pogost. Iz imena Peter oziroma njegovih skrajšanih oblik Per, Pet so z izpeljavo z različnimi priponskimi obrazili nastali številni sorodni priimki: Perko, Petek, Peterka, Peterle, Peterlin, Peterman, Peternelj, Petje, Petko, Petkovič, Petkovšek, Petrač, Petran, Petretič, Petričević, Petričič, Petrin, Petrišič, Petrov, Petru, Petrun, Petruša, Petrušič.

¹⁸ Morganatska zakonska zveza je zakonska zveza, v kateri žena po svojem rojstvu ni iz enako visokega družbenega stanu kot mož. V

stoletju, ko so se bogati meščanski povzpetniki poplemene-
nili in selili na kupljene podeželske gradove. V 17. stoletju
so v slovenska mesta prihajali trgovci iz severne Italije in
drugih habsburških dežel¹⁹ ter se po odhodu protestantov
dvignili med plemstvo v generaciji ali dveh, kakor tudi iz
vrst domačih kmečkih, vojaških, uradniških in intelektualskih
povzpetnikov,²⁰ med katerimi je bila tudi rodbina Peer.

Kočevski Peeri in nastanek plemiške rodbine Pernburg

Prvi Peer, ki nam ga je uspelo izbrskati, naj bi bil neki Gašper
(Caspar) Peer, odposlanec kralja Ferdinanda pri sklenitvi ver-
skega miru leta 1552 (Peer (Familie) 2016), eden od njegovih
potomcev, Ožbolt (Oswald), pa se je še posebno izkazal v
bojih proti Turkom. (Preinfalk 2014, 112) Navedbo teh dveh
najdemo v prošnji, s katero je Janez Peer leta 1665 zaprosil
za povzdignjenje med plemstvo (Preinfalk 2014, 111), vendar

kontinentalnih deželah je staro deželno plemstvo zaradi denarnih
vložkov povzpetnikov pozabljalo na stanovske zadržke, čeprav so se
novinci še naprej ukvarjali z meščanskimi dejavnostmi, nekateri pa so
postali klasični fevdalci. K širjenju morganatskih zvez je pripomoglo
uvajanje primogeniturnega dedovanja, ki je puščalo mlajše otroke
brez večjih dediščin in možnosti izdajanja večjih poročnih daril,
posledično pa brez možnosti osnovanja lastnih družin v statusno po-
dobnem okolju. Pot po nevesto navzdol po statusni lestvici med nižje
plemstvo in celo bogate plebejce je bila za nekatere pripadnike starih
plemiških rodbin edina preživetvena možnost. (Kos 2005, 96–104,
174–179)

- 19 Rodbine Valvasor, Moscon, Lanthieri, Codelli, Kuschlan, Schellenburg,
Wizenstein, Zanetti.
- 20 Rodbine Kunstelj-Baumgarten in Billichgratz, Dolničar, Erberg, Flor-
jančič, Lukančič, Peer-Pernburg, Hvalica-Qualiza, Rakovec-Raigersfeld,
Schweiger-Lerchenfeld, Schwizen, Triller-Trilleg, Oblak-Wolkensberg.

njihovega obstoja ne moremo dokazati. (Preinfalk 2014, 112) Kočevjarji Peeri so bili sicer trgovci, uradniki in mitničarji, ki se v arhivskih listinah omenjajo že v 16. stoletju. (Južnič 2003, 311) 9. maja 1594 je Mathe Peer tovoril 2 kadana soli in plačal 17 kron in 1 denarij mitnine pri mitnici sv. Vida nad Reko. (Južnič 2003, 311) Že leta 1615 je bil Martin Peer sodnik v Kočevju, Jernej Peer iz Kočevja pa je imel v Šalki vasi mlin. V družini je bilo tudi nekaj katoliških duhovnikov, družina pa je svoj dobiček ustvarjala predvsem s trgovanjem s soljo. (Peer (Familie) 2016) Leta 1643 je bil Luka (Lucas) Peer (rojen 1596, umrl 1665) mestni sodnik v Kočevju, leta 1651 pa je imel v zakupu mitnico v Kostelu (Južnič 2003, 311) na Avčlaku pri današnjih Pirčah. Hkrati je delal za nadzor mejnih mest, saj so zaradi tihotapljenja lokalne carinarnice pogosto izgubljale svoj dohodek. Bil je tudi pobiralec nakladnine v Kočevju (Preinfalk 2014, 111) in je dal v tamkajšnji cerkvi sv. Jerneja zgraditi stranski oltar ter na njem upodobiti svoj grb. (SI AS 730, fasc. 69, Potrdilo kočevskega župnika Janeza Matija Kerna, 1767) Luka Peer, ki naj bi bil Gašperjev in Ožboltov potomec, se je leta 1620 oženil z Marijo Kazian (tudi Kazianer), hčerjo kočevskega svetnika Jerneja Katzianerja.²¹

Kot lahko beremo v izjemni Preinfalkovi knjigi o plemiških rodbinah na Slovenskem, naj bi bil Luka Peer neposredni Gašperjev in Ožboltov potomec, ki se je poročil z Marijo Kazian (tudi Kazianer). V zakonu so se jima zagotovo rodili sinova Janez in Andrej ter hči Marija, pozneje poročena z Lenartom Erberjem, od leta 1668 pl. Erbergom, ki je bila tako prednica vseh poznejših baronov Erbergov. (Preinfalk 2014, 112) Janez

21 Ni znano, ali je je pripadala znani plemiški družini Katzianer, saj v starih rodovnikih omenjene plemiške družine ni niti Marije niti njenega očeta.

Peer je 23 let vodil urad glavnega deželnega prejemnika in bil 14 let plačilni mojster Ogulinske in Morske krajine. Za zvesto službo deželi ga je cesar Leopold I. leta 1665 hkrati z bratom Andrejem povzdignil v plemiški stan. Brata Peer sta takrat dobila tudi grb z medvedom, ki je aludiral na rodbinsko ime, predikat Pernburg in hkrati tudi dovoljenje, da lahko po želji opustita prvotni priimek in uporabljata samo predikat. (Preinfalk 2014, 112) Kmalu po prejemu plemiškega naziva se je Janez s pridobitvijo gospostva Smlednik uvrstil tudi med zemljiške gospode.

Družini Peer in Sonce sto let kasneje ponovno združeni

Kako zanimivi so naključni zasuki ali usodni preobrati zgodovine, nam pokaže naslednja zgodba. Zgodovina družin Sonce in Peer, ki sta vmes že dosegli plemiški status, se čez sto let ob koncu 17. stoletja poveže, saj se družini ponovno združita s poroko. Iz ljubljanske meščanske rodbine Sonce je izšel ženin Janez Jakob Sonce, starejši sin viteza Janeza in vnuk našega župana Janeza Sonca, ki je oženil Peerovo vdovo Suzano. Na drugi strani pa srečamo nevesto Evo Regino pl. Pernburg, Ljubljančanko iz kočevske veje Peerov in vnučkinjo Luko Peera. Usodni da sta dahnila 21. februarja 1696 v ljubljanski stolnici (Golec 2015, 256), njuna zakonska sreča pa ni dolgo trajala, saj je Janez Jakob Sonce umrl že naslednje leto 8. aprila na Otočcu (Golec 2015, 256), v istem letu pa tudi komaj enaindvajsetletna žena Eva Regina. Po raziskavi zgodovinarja Golca naj bi žena umrla že prej ali pa celo na isti dan.

Baroni Smledniški (Freiherr Flödnig)

Graščino (dvor) Smlednik (Flödnig) je po letu 1635 pozidal grof Janez Krstnik pl. Verdenberg v vasi Valburga in tja prenesel sedež gosposčine. Smlednik je bil do leta 1668 v lasti Herbarda grofa Auersperga, ki ga je po njegovi smrti zaradi finančne stiske prodala njegova ovdovela žena Ana Elizabeta (roj. baronica Moscon). (Preinfalk 2014, 112) Konec 17. stoletja je dvorec postal last plemiške družine Pernburg, ki je slabo desetletje kasneje pridobila baronski naziv in s tem priimek baroni Smledniški (od leta 1698 Freiherr von Flödnig). Po navedbah kastelologa Branka Reispa (Reisp 1987) je leta 1689 Pernburgova vdova Margareta od Auerspergov odkupila gospostvo Smlednik. Njena sinova Janez Adam in Franc Anton sta s cesarjevim dovoljenjem opustila ime Pernburg in začela uporabljati ime po gospostvu Smlednik – Freiherren von Flödnig (baroni Smledniški). (Blažič 2011) Janez Adam Pernburg baron Flödnig je 14. novembra 1714 celo sklenil s Carlom Martinuzziem pogodbo zaradi popravila hiše na Gosposki ulici 12 v Ljubljani. (Levec 1897, 32) Hiša je bila kasneje še dvakrat temeljito prezidana, tako da danes več ne moremo sklepati o Martinuzzijevih posegih. (Sapač 2007, 169) Leta 1705 je Janez Adam izplačal brata Franca Antona in sam prevzel gospostvo. Po njegovi smrti leta 1724 je postal lastnik sin Karel Jožef, ki se je zapletel v spore s podložniki zaradi dajatve borštnega ovsa. Po smrti barona Karla Jožefa leta 1755 je bilo smledniško posestvo brezupno zadolženo in je prišlo na licitacijo. Kupila ga je Karlova mati Frančiška Terezija in ga z oporoko leta 1762 zapustila mladoletnemu vnuku Francu Asiškemu Jožefu, sinu Karla Jožefa. Ta je v letih od 1763 do 1779 dokončal dvorec in ob njem uredil park, pred dvorcem, kjer so prej stale tri domačije podložnikov, pa zasadil izreden lipov drevored. (Grafenauer 1962; Otorepec in

Komelj 1971; Reisp 1987) Flödnigi so ostali lastniki gospodstva kot fidejkomisa do leta 1795, ko so ga kupili baroni Lazariniji. (SI AS 777 Gospodstvo Smlednik, 1558–1913 (fond))

Današnja baročna podoba graščine je nastala med letoma 1763 in 1779, ko so bili lastniki graščine Pernburgi. Franc Smledniški, ki je bil lastnik posesti od leta 1762, je prvotno stavbo razširil s stranskima kriloma, s to prezidavo pa je dvorec pridobil današnji videz. Poskrbel je tudi za kakovostne poslikave notranjih prostorov, v okolici je uredil veličasten grajski park. Baron Franc je leta 1772 na pobočju smledniškega gradu zgradil kalvarijo s štirinajstimi kapelicami križevega pota, ki je še danes znamenitost tega kraja. Kalvarija je zgrajena v ravni črti, ki povezuje Stari grad in kapelico v spomin na knežje morišče pod podružnično cerkvijo v Valburgi. Za izvršitev projekta je baron Smledniški eno od svojih posesti zamenjal s posestjo svobodnega kmeta, o čemer priča ena prvih pogodb, spisanih v slovenskem jeziku.

Dvorec Lazarini

Veliki stroški gradbenih del so smledniško gospodstvo pahnili v velike dolgove, zato je leta 1792 prišlo v stečaj. Lastniki so bili primorani posestvo prodati, kupec pa je bil Franc Ksaver baron Lazarini. Rodbina Lazarini je beneškega izvora, dvorec pa je še danes v lasti te družine. Smledniška veja Lazarinijev je hitro pridobivala pomembno mesto v družbi, v zgodovino pa so se vpisali kot lastniki različnih posestev ter kot pomembni državni uradniki in častniki. Dvajseto stoletje je dvorec pričakal v zatonu, ki je bil posledica slabega upravljanja in zemljiške odveze leta 1848. Prav Lazarinijevi so bili v

preteklih 200 letih lastniki naše palače na Gosposki ulici 10, kjer je danes luksuzni hotel.

Sklep

Hiša A je bila na prehodu v 16. stoletje verjetno enonadstropna, triosna, zidana, čelna in obrnjena proti današnji Gosposki ulici 10. Prvi znani lastnik je bil ljubljanski meščan in član notranjega mestnega sveta Krištof Peer (starejši), ki se rodil v sredini 16. stoletja in umrl okoli 1586. Bil je tudi lastnik nasprotne hiše na Gosposki ulici 9. Bil je dvakrat poročen, v prvem zakonu sta se mu rodili dve hčeri, v drugem z ženo Suzano pa Krištof Peer mlajši. Po njegovi smrti je postala hiša na Gosposki ulici tudi predmet pravnega spora med sorodniki. Vse do svoje smrti je za hišo plačeval in skrbel Suzanin drugi mož, Janez Sonce, ki je leta 1608 umrl pri 90. letih kot najstarejši župan Ljubljane. Leta 1612 jo je podedoval pastorek Krištof Peer mlajši, ki je bil vse do leta 1629 lastnik hiše, vse dokler je ni 29. februarja na dražbi kupil mestni sodnik, kasneje tudi župan Krištof Otto. V času Krištofa Peera mlajšega je iz seznama lastnikov hiš na Novem in Starem trgu ter tudi v predmestju razvidno, da je bilo več posameznikov v mestu s priimkom Peer oziroma Perr. V neposredni bližini naše hiše A srečamo sedlarja Konrada Peera, ki se omenja kot lastnik patidenčne hiše na Gosposki ulici 3 v letih 1610–1641 in obenem v sporu za hišo na grajskem griču. V krstnih maticah stolne župnije se med Ljubljančani 17. stoletja omenja vojak Baltazar Peer, *miles ex Compania Gonzagae*. V Ljubljani naj bi se okoli leta 1600 rodil Andrej Peer, duhovnik in jezuit. Med lastniki patidenčnih hiš se na Gornjem trgu 5 zasledi Janez Peer, sodni sel med letoma 1692–1704, slednji pa se omenja tudi v letih 1681–1695 in 1700–1704 kot

prebivalec na Florjanski ulici 21, kjer je v 18. stoletju delovala pivovarna (kasneje gostilna Pri deteljici). Nadalje se omenja na Gornjem trgu 40 Sebastijan Peer 1712–1720 in na Ulici na Grad 3 Matevž Franc Peer 1750–1764, ki je bil leta 1749 celo izvoljen za župana. Župan Matevž Franc Peer (1702–1762) je izhajal iz Braslovč na Štajerskem, meščanstvo v Ljubljani je dobil leta 1728. Županoval je kar trinajst let, od 18. julija 1749 do 13. aprila 1762. V času Peerovega vodenja mesta so v Ljubljani jahalnico kranjskih deželnih stanov preuredili v deželno gledališče. Leta 1750 je mesto zgradilo veliko stražarnico pri Križevniških vratih, leta 1752 je bil dokončan Robbov vodnjak. Matevž Franc Peer je bil trgovec, v hiši blizu cerkve svetega Florijana na Gornjem trgu je imel zasebno proizvodnjo tobačnih izdelkov. Ukvarjal se je tudi z žganjem pepelike (kalijev karbonat), ki se je uporabljala za proizvodnjo mila, stekla in porcelana. Povsem verjetno je, da sta bila v sorodu z doktorjem teologije Karlom Peerom, ki je bil prav tako iz Braslovč. Karel pl. Peer (1697–1776) je pripadal kranjski plemiški rodbini Peer s kočevskega območja. Bil je znan biblioteški meceni, kot generalni vikar je dajal dovoljenja za tisk slovenskih knjig in nadaljeval delo akademikov operozov. Prav tako je bil velik zbiratelj knjig, njegova knjižnica je štela okoli 1022 del v 2019 zvezkih, ki so zaznamovane z njegovim ekslibrisom, na katerem je več medvedov (nem. Bär). Za ljubljansko arhitekturno zgodovino je Peer pomemben kot graditelj t. i. Peerovega (severnega) trakta ljubljanskega semenišča (dvoriščna fasada proti Ljubljani), ki ga je kot ravnatelj zavoda dal sezidati v letih 1756–1758, zasnoval pa arhitekt Candido Zulliani.

Reference

Anžič, Sonja; Hančič, Damjan; Šenk, Tatjana. 2004. Ljubljanski župani skozi čas 1504–2004. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Blažič, Špela. 2011. Zasnova rekonstrukcije okolice dvorca Lazarini v Smledniku. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

Fabjančič, Vladislav. 1938. Procvit pivovarništva v Ljubljani – 18. in 19. stoletje. Kronika slovenskih mest 5, št. 1: 209–221.

Fabjančič, Vladislav. 1939. Nekaj ljubljanskih županov iz začetka 16. stoletja. Kronika slovenskih mest 6, št. 4: 193–199.

Fabjančič, Vladislav. 1940. Pankracij iz Dola (Lustaller). Kronika slovenskih mest 7, št. 1: 10–14.

Fabjančič, Vladislav. 1953. Prvi ljubljanski livarji zvonov in topov. Kronika 1, št. 1: 23–39.

Fabjančič, Vladislav. 1998. Zgodovina ljubljanskih sodnikov in županov 1269–1820, 1. zvezek. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Fabjančič, Vladislav. 2003. Ljubljanski sodniki in župani, 2. zvezek. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Fabjančič, Vladislav. 2005. Ljubljanski sodniki in župani, 3. zvezek. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Ferle, Mojca. 1994. Hiša št. 3: poskus mikroraziskave v Ljubljani in njenih stanovalcev v 19. stoletju. *Etnolog* 55, št. 1: 99–117.

Gestrin, Ferdo. 1972. Mitninske knjige 16. in 17. stoletja na Slovenskem. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Glonar, Joža. 2013. Peer, Andrej (okoli 1600–1656). *Slovenska biografija*, 2013. [Http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi409032/#slovenski-biografski-leksikon](http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi409032/#slovenski-biografski-leksikon) (pridobljeno 12. junija 2020).

Golec, Boris. 2015. Rodbina Graffenweger in njena vloga v življenju Janeza Vajkarda Valvasorja. *Kronika* 63, št. 2: 233–276.

Grafenauer, Bogo. 1962. Kmečki upori na Slovenskem. Ljubljana: DZS.

Južnič, Stanislav. 2003. Fiziki Erbergi. *Zgodovinski časopis* 57, št. 3–4: 309–346.

Kastelic, Jože et al. 2001. Spominska knjiga ljubljanske plemiške družbe sv. Dizma. Ljubljana: Fundacija Janeza Vajkarda Valvasorja.

Keber, Janez. 2009. Priimek Petrovčič. *Dnevnik*, 28. avgust 2009. [Https://www.dnevnik.si/1042294395](https://www.dnevnik.si/1042294395) (pridobljeno 12. junija 2020).

Kidrič, France. 2013. Peer, Karel, plemeniti (1697–1776). *Slovenska biografija*, 2013. [Http://www.slovenska-biografija.si/](http://www.slovenska-biografija.si/)

oseba/sbi409133/#slovenski-biografski-leksikon (pridobljeno 12. junija 2020).

Koblar, Anton. 1900. Ljubljančani 17. stoletja. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko 10, št. 5–6: 179–239.

Kos, Dušan. 2005. Vitez in grad: vloga gradov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Kos, Dušan. 2015. Zgodovina morale 1. Ljubezeni in zakonska zveza na Slovenskem med srednjim vekom in meščansko dobo. Ljubljana: ZRC SAZU.

Kos, Dušan. 2017. Ljubezeni, greh in kazen: Podobe in razvoj ljubezenske morale na Slovenskem. Ljubljana: ZRC SAZU.

Kosi, Miha. 1994. Templarji na Slovenskem. Zgodovinski časopis 48, št. 2: 149–186.

Kralj, Franc. 2000. Žovnek in Žovneški. Braslovče: Kulturno zgodovinsko društvo Žovnek.

Kranjec, Silvo. 2013. Sonce. Slovenska biografija, 2013. [Http://www.slovenska-biografija.si/rodbina/sbi593229/#slovenski-biografski-leksikon](http://www.slovenska-biografija.si/rodbina/sbi593229/#slovenski-biografski-leksikon) (pridobljeno 12. junija 2020).

Lavrič, Ana. 2005. Delo švedskega slikarja Augustina Dahlstena za ljubljanskega generalnega vikarja Karla Peera. Acta Historiae Artis Slovenica 10: 81–93.

Levec, Vladimir. 1897. Regesti in drobtinice iz grajskega arhiva v Smledniku. Izvestja muzejskega društva za Kranjsko 7, št. 3: 339–404.

NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana, Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, P 1682–1718, s. p., 21. 2. 1696.

Otorepec, Božo. 1969. Prepisi iz Arhiva Slovenije. V: Raziskovalni projekt Meščanski kapitali od zgodnjega kapitalizma do fiziokratizma na osrednjem Slovenskem: popisi premoženj ljubljanskih meščanov iz 16. in 17. stoletja (48 primerov). Ur. Sergij Vilfan. Ljubljana: Mestni arhiv ljubljanski.

Otorepec, Božo; Komelj, Ivan. 1971. Smlednik in okolica. Stari grad – zgodovina. Smlednik: Turistično društvo Smlednik.

Peer (Familie). 2016. Marjorie-Wiki, 19. december 2016. [https://marjorie-wiki.de/wiki/Peer_\(Familie\)](https://marjorie-wiki.de/wiki/Peer_(Familie)) (pridobljeno 12. junija 2020).

Poročilo ZVKD o obnovi kompleksa hiš na Novem trgu, Gosposka ulica 10. 2009. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Ljubljana.

Preinfalk, Miha. 2014. Plemiške rodbine na Slovenskem. 17. stoletje, 1. del. Ljubljana: Viharnik d.o.o.

Prelovšek, Damjan. 1981. Ljubljanski stavbni mojster Anton Cagnolini. Kronika 29, št. 2: 96–102.

Prelovšek, Damjan. 1986. Ljubljanski baročni arhitekt Candido Zulliani in njegov čas. Razprave = Dissertationes 15: 69–134.

Radio Prvi. 2017. Priimkovna delavnica, Perc. Radiotelevizija Slovenija, Radio Prvi, 26. april 2017. <https://radioprvi.rtvsl.si/2017/04/priimkovna-delavnica-31/> (pridobljeno 12. junija 2020).

Reisp, Branko. 1987. Grad Smlednik. Maribor: Obzorja.

Sapač, Igor. 2007. Stavbna zgodovina dvorca Zalog pri Moravčah. Zbornik za umetnostno zgodovino (Nova vrsta) 43: 139–176.

SI AS 1073 – Arhiv Republike Slovenije, Zbirka rokopisov, Lukančičeva genealogija kranjskih knežjih, grofovskih, baronskih in viteških rodbin v treh delih, 1699–1710, a. e. 272.

SI AS 1073 – Arhiv Republike Slovenije, Zbirka rokopisov, Lukančičeva genealogija kranjskih knežjih, grofovskih, baronskih in viteških rodbin v treh delih, 1699–1710, 2. del, fol. 45.

SI AS 1075 – Arhiv Republike Slovenije, Zbirka rodovnikov, šk. 3, št. 74, Flödnig.

SI AS 730 – Arhiv Republike Slovenije, fasc. 69, Potrdilo kočevskega župnika Janeza Matija Kerna, 1767.

SI AS 777 – Arhiv Republike Slovenije, Gospodstvo Smlednik, 1558–1913 (fond).

SI_ZAL_LJU/0346 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Zbirka rokopisnih elaboratov, Vladislav Fabjančič, Ljubljanski sodniki in župani 1926–1947.

SI_ZAL_LJU/o346 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Zbirka rokopisnih elaboratov, Vladislav Fabjančič, Knjiga ljubljanskih hiš in njih stanovalcev, t. e. 82.

SI_ZAL_LJU/o488 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Zapisniki mestnega sveta, stara serija, Cod. I, knjiga 18, 1601, fol. 196, 215.

SI_ZAL_LJU/o488 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Zapisniki mestnega sveta, stara serija, Cod. I, knjiga 18, 1602, fol. 271.

SI_ZAL_LJU/o488 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Zapisniki mestnega sveta, stara serija, Cod. I, knjiga 18, 1606, fol. 111.

SI_ZAL_LJU/o488 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Ljubljanske mestne knjige o prejemkih in izdatkih iz 1581–1775.

SI_ZAL_LJU/o488 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Ljubljanski mestni sodni in sejni zapisniki iz 1521–1785.

SI_ZAL_LJU/o488 – Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Zapisniki mestnega sveta, stara serija, Cod. I, knjiga 14, 1593, fol. 2.

Simonič, Ivan. 1934. Migracije na Kočevskem v luči priimkov. *Etnolog* (Ljubljana) 7: 107–138.

Smolik, Marijan. 1959. Kako so zidali semenišče v Ljubljani. Kronika 7, št. 2: 90–96.

Smolik, Marijan. 2011. Knjižnica Karla Peera (1697–1776) v ljubljanski Semeniški knjižnici. V: Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem, 215–218. Ur. Miha Preinfalk. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU in Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja.

Stopar, Ivan. 1992. Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji – Spodnja Savinjska dolina. Ljubljana: Založba Park.

Suhadolnik, Jože; Anžič, Sonja. 2000. Mestni trg z okolico in Ciril-Metodov trg. Arhitekturni in zgodovinski oris predela med grajskim hribom z gradom, Cankarjevim nabrežjem, Trančo, Stritarjevo ulico in podgrajskega dela Ciril-Metodovega trga ter arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Razstava Zgodovinskega arhiva Ljubljana, atrij Mestne občine Ljubljana in avla Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Suhadolnik, Jože; Anžič, Sonja. 2003. Stari trg, Gornji trg in Levstikov trg. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnih predelov in objektov, lastniki hiš ter arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Razstava Zgodovinskega arhiva Ljubljana, atrij Mestne občine Ljubljana in avla Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Suhadolnik, Jože; Anžič, Sonja. 2006. Novi trg z okolico. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Razstava Zgodovinskega arhiva Ljubljana, atrij

Mestne občine Ljubljana in avla Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Suhadolnik, Jože; Anžič, Sonja. 2009. Kongresni trg z okolico do Prešernovega trga. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Razstava Zgodovinskega arhiva Ljubljana, atrij Mestne občine Ljubljana in avla Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Svetina, Anton. 1971. Pogoji za sprejem v meščanstvo in pravni položaj ljubljanskih meščanov od 16. do 18. st. V: Iz starejše gospodarske in družbene zgodovine Ljubljane (Zbornik razprav), Publikacije Mestnega arhiva ljubljanskega, 155–199. Ur. Sergij Vilfan. Ljubljana: Mestni arhiv ljubljanski.

Štih, Peter. 2010. Castrum Leibach, Najstarejša omemba Ljubljane in njeni začetki. Faksimile s komentarjem in zgodovinskim uvodom. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.

Valenčič, Vlado. 1989. Zgodovina ljubljanskih uličnih imen. Ljubljana: Partizanska knjiga, Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Valenčič, Vlado. 1992. Židje v preteklosti Ljubljane. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Vilfan, Sergij. 1996. Pravna zgodovina Slovencev. Od naselitve do zloma stare Jugoslavije. Ljubljana: Slovenska matica.

Vrhovec, Ivan. 1886. Ljubljanski meščanje v minulih stoletjih: kulturhistorične študije zajete iz ljubljanskega mestnega arhiva. Ljubljana: Matica Slovenska.

Zwitter, Fran. 1929. Starejša kranjska mesta in meščanstvo: inavguralna disertacija. Ljubljana: Leonova družba.